

De ongeorganiseerde sport en actieve vormen van recreatie

Een selectie uit de monitor Sport en corona –
De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector

Redactie

Hugo van der Poel

Ine Pulles

Oplegger – De ongeorganiseerde sport en actieve vormen van recreatie

Dit document bevat het hoofdstuk ‘De ongeorganiseerde sport en actieve vormen van recreatie’ uit de monitor Sport en corona - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor de ongeorganiseerde sport. Het hoofdstuk gaat in op beleidsmatige veranderingen in de openstelling van sportparken voor recreatief gebruik, speeltuinen, sportstimulering en de financiële gevolgen voor de ongeorganiseerde sport.

Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de monitor Sport en corona, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond monitor Sport en corona

De monitor Sport en corona bundelt de tot en met juni 2020 beschikbare ‘coronaonderzoeken’ in de sportwereld. Met elkaar geven deze onderzoeken een beeld van de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport-, speel- en actief beweeggedrag, de organisatie en de financiering van de sport in Nederland. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, ongeorganiseerde sport, topsport, sportevenementen en de ondersteuningsstructuur (sportbonden, NOC*NSF).

De rapportage is uitgevoerd door het Mulier Instituut met steun van het ministerie van VWS en in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sportsector. Deze rapportage is de eerste in een reeks monitorrapportages en één van de eerste activiteiten van het nieuw opgerichte kennisconsortium Sport en corona. In het kennisconsortium Sport en corona hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform [Sportencorona](#) ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

** De algemene bijlagen, waarnaar ook in dit hoofdstuk wordt verwezen, zijn te vinden in de totaalrapportage.*

5. De ongeorganiseerde sport en actieve vormen van recreatie

Ine Pulles en Peter van Eldert

De laatste jaren is er meer aandacht voor het belang van een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving en wordt sporten en bewegen in de buitenruimte met het creëren van meer ruimte voor lopen en fietsen gestimuleerd. In hoofdstuk 2 blijkt dat sport- en beweegactiviteiten die in de buitenruimte worden beoefend, nauwelijks onder de coronamaatregelen te lijden hebben. Voor het wandelen in de vrije tijd is zelfs een lichte toename zichtbaar. De gevolgen van de coronamaatregelen voor de ongeorganiseerde sport liggen vooral op het beleidsmatige en financiële vlak. Zo heeft de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid aanpassingen ondergaan als gevolg van de coronamaatregelen. Toen de maatregelen zo'n twee tot vier weken golden, bleek al dat drie kwart van de gemeenten de sportstimuleringsactiviteiten op een andere wijze heeft vormgegeven en dat de meeste gemeenten opvolging hebben gegeven aan de oproep tot sluiting van sportaccommodaties. In dit hoofdstuk zullen we stilstaan bij dergelijke beleidsmatige veranderingen en de financiële gevolgen van de coronamaatregelen voor de ongeorganiseerde sport. De definitie van ongeorganiseerde sport in dit hoofdstuk is als volgt: zelf of in een groep in de openbare ruimte sporten, zonder tussenkomst van een sportaanbieder.

5.1 Beleidsmatige toepassingen coronamaatregelen in de buitenruimte

Openstelling recreatief gebruik sportparken

Over het algemeen zijn alle sportaccommodaties gesloten, ook voor de buitensporten. Sportparken zijn in een op de vijf gemeenten (18%) vrij toegankelijk gebleven en kunnen door inwoners gebruikt worden om te sporten en bewegen.¹ In niet-stedelijke gemeenten is het aandeel sportparken dat voor recreatief gebruik is opengesteld het hoogst (28%) en in zeer stedelijke gemeenten het laagst (11%). Vier op de tien gemeenten (42%) hebben maatregelen getroffen voor het recreatief gebruik van de sportparken door burgers. Het gaat hierbij vooral om extra toezicht, controle en handhaving. Deze maatregelen gelden minder voor het gebruik van sport- en speelplekken in de openbare ruimte zoals Cruyff Courts, voetbalkooien, etc. (29%) en sporten in de openbare ruimte (20%).

Vanaf 29 april zijn de sportparken weer opengesteld voor de jeugd (zie paragraaf 1.2). Begin mei worden ook sporten als tennis en golf in beperkte mate weer mogelijk, dat wil zeggen met inachtneming van hygiënemaatregelen, zonder competitiewedstrijden en zonder gebruik van kantine en terras.

Speeltuinen

Het merendeel van de beheerde buitenspeellocaties die door het Mulier Instituut zijn bevraagd (87%), geeft aan dat zij tijdens de coronacrisis tijdelijk gesloten zijn geweest.² Daarvan geeft nog eens de helft aan dat het op 20 mei niet duidelijk is wanneer zij weer open gaan. Bij veel beheerde buitenspeellocaties (59%) worden maatregelen toegepast om verspreiding van het coronavirus te voorkomen, met name door middel van communicatie (98%) en het aanpassen van de locatie (98%). Ook worden maatregelen met

¹ Hoekman, R. (2020). [Uitvoering van gemeentelijk sportbeleid na de eerste coronamaatregelen: stand van zaken begin april 2020](#) (factsheet 2020/13). Utrecht: Mulier Instituut.

² Collard, D.C.M., Slot-Heijs, J.J., Pennings, E. & Singh, A. (2020). [Impact van de coronacrisis op buitenspeellocaties: gevolgen van de maatregelen en aanpassingen aan het nieuwe normaal](#) (factsheet 2020/18). Utrecht: Mulier Instituut.

betrekking tot het gedrag van ouders genomen (90%), en in mindere mate voor het gedrag van kinderen (70%). Beheerders zien met name problemen bij afstand houden van/tussen ouders (37%) en op bepaalde plekken van de speellocatie (32%).

Een derde van de buitenspeellocaties (39%) maakt zich (ernstige) zorgen over de gevolgen van de coronacrisis, met name met betrekking tot financiën. Zorgen gaan daarnaast over het onbekende van het nieuwe normaal en de verminderde mogelijkheden voor kinderen om te spelen en bewegen. Hoewel de helft veerkrachtig lijkt, is bij vier op de tien beheerde buitenspeellocaties steun vanuit de gemeente/overheid nodig om te overleven.

Sportstimulering

Drie kwart van de gemeenten heeft al vrij snel alternatieve activiteiten opgezet om de burgers toch te laten sporten en bewegen in coronatijd. Te denken valt aan online aanbod en communicatiecampagnes via sociale mediakanalen, gericht op verschillende doelgroepen. Met online beweeglessen, instructie- en inspiratievideos, *challenges* en beweegtips voor thuis, proberen de gemeenten zoveel als mogelijk invulling te geven aan sportstimulering. Er is geen enkele gemeente die aan heeft gegeven dat per direct de subsidies aan sportstimuleringsorganisaties zijn stopgezet.³

Buurtsportcoaches hebben als gevolg van de coronamaatregelen hun werkzaamheden aangepast. Waar buurtsportcoaches normaal gesproken een bijdrage leveren aan de organisatie van ongeorganiseerde sport, zoals sportmiddagen en toernooien op trapveldjes of Cruyff Courts, zijn de mogelijkheden hiervoor door de maatregelen beperkt. Buurtsportcoaches pakken taken op waar ze anders niet of nauwelijks aan te komen (67%), voeren reguliere taken uit op een aangepaste manier (57%), bereiden werkzaamheden voor (49%) of voeren hele andere werkzaamheden uit, zoals het begeleiden van kinderopvang (43%).⁴ Groepen die normaal samen sporten in de wijk, zijn via videolessen en persoonlijke digitale gesprekken gemotiveerd te blijven bewegen. In sommige gemeenten hebben buurtsportcoaches op de lokale of regionale televisie uitzendingen verzorgd en via de lokale krant artikelen verspreid. Volgens de werkgevers van buurtsportcoaches zijn de buurtsportcoaches er in geslaagd kwetsbare groepen zoals ouderen of mensen met een beperking via zogenaamde 'balkonlessen' te bereiken. Hierbij geeft de buurtsportcoach buiten een les, waaraan mensen vanaf hun balkon of achter het raam kunnen deelnemen. Het enthousiasme bij deze balkonlessen is volgens werkgevers groot en het aantal deelnemers vaak hoog. 'Balkon bewegen' blijkt zo'n succes dat op 29 mei 2020 de Nationale Balkon Beweegdag⁵ is georganiseerd door het Ouderenfonds en haar partners.

De huidige crisis kan er zomaar voor zorgen dat een deel van de werkzaamheden van buurtsportcoaches blijvend is veranderd. Werkgevers beschouwen het (deels) digitaal aanbieden van beweeglessen namelijk als toekomstbestendig en willen balkonlessen en uitzendingen op de lokale televisie in de toekomst voortzetten. Volgens de werkgevers is er door de coronacrisis meer aandacht gekomen voor het belang van sport en bewegen voor de gezondheid en is het belang van de buurtsportcoaches duidelijker geworden bij een grote groep mensen.

Niet alleen gemeenten en buurtsportcoaches gaan creatief om met de veranderende sport- en beweegmogelijkheden, ook andere sportaanbieders bedenken creatieve en innovatieve oplossingen. Zo

³ Hoekman, R. (2020). [Uitvoering van gemeentelijk sportbeleid na de eerste coronamaatregelen: stand van zaken begin april 2020](#) (factsheet 2020/13). Utrecht: Mulier Instituut.

⁴ Stam, W. van & Heijnen, E. (2020). [De impact van de coronamaatregelen op de werkzaamheden van buurtsportcoaches](#) (factsheet 2020/14). Utrecht: Mulier Instituut.

⁵ Zie: <https://www.ouderenfonds.nl/nieuws/jan-versteegh-trapt-nationale-balkon-beweegdag-af>.

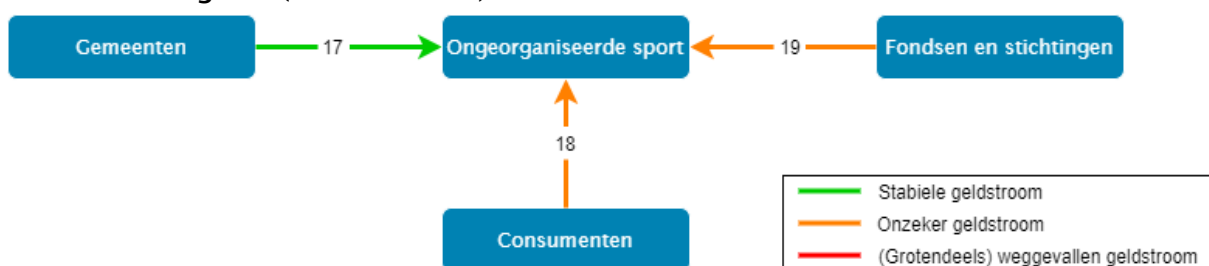
hebben veel fitnesscentra inmiddels een online sportaanbod zodat mensen thuis of in hun eigen buitenruimte kunnen sporten (zie hoofdstuk 4).

5.2 Financiële gevolgen

Vanuit verschillende hoeken wordt in de openbare ruimte geïnvesteerd ten behoeve van de ongeorganiseerde sport. In figuur 5.1 worden deze financiële stromen gevisualiseerd (zie paragraaf 1.4). Gemeenten investeren jaarlijks in sportgeschikte faciliteiten in de openbare ruimte (pijl 17). Deze stroom is veruit de belangrijkste geldstroom richting de ongeorganiseerde sport. Volgens het Brancherapport Sport van KPMG⁶ bedroeg 97,8 procent van de totale uitgaven aan de ongeorganiseerde sport in 2018 deze financiering door gemeenten. De overige inkomsten komen vanuit consumenten en fondsen en stichtingen.

Voor het gebruik van sportgeschikte faciliteiten in de openbare ruimte wordt doorgaans geen vergoeding gevraagd. Een uitzondering hierop zijn de paden voor bijvoorbeeld mountainbiken of paardrijden in nationale parken zoals de Utrechtse Heuvelrug en Nationaal Park Veluwezoom. Voor het gebruik van deze paden moeten consumenten vignetten en penningen kopen waarmee ze bijdragen aan de ongeorganiseerde sport (pijl 18). Fondsen en stichtingen ondersteunen daarnaast jaarlijks de inrichting van de openbare ruimte met sportgeschikte faciliteiten (pijl 19). Stichtingen als de Johan Cruijff Foundation en de Krajicek Foundation leggen in stedelijke gebieden sportveldjes aan om de lokale jeugd te stimuleren om te bewegen. Daarnaast leggen natuurorganisaties als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten sportfaciliteiten en paden aan in natuur- en recreatiegebieden en onderhouden deze.

Figuur 5.1 Financiële stromen in de ongeorganiseerde sport en verwachte gevolgen coronamaatregelen (kleurindicatie)

De financiële stromen binnen de ongeorganiseerde sport blijven naar verwachting redelijk intact ondanks de coronacrisis. Gemeenten blijven de faciliteiten in de openbare ruimte onderhouden en investeringen zullen naar verwachting ook grotendeels voortgezet worden. De coronacrisis onderstreept nog eens het grote belang van de ‘beweegvriendelijke omgeving’, van de mogelijkheden die de openbare ruimte biedt voor allerlei vormen van sport, actieve recreatie en buitenspelen. Dat belang schuilt niet alleen in het belang van burgers, die hier mogelijkheden vinden voor ontspanning in de buitenlucht, maar ook in het publieke belang van de bijdrage die hiermee wordt geleverd aan de fysieke en mentale volksgezondheid.

Vignetten en penningen worden mogelijk op de korte termijn minder verkocht, aangezien mensen wat minder fietsen (zie hoofdstuk 2) vanwege het motto ‘blijf zoveel mogelijk thuis’. Maar aangezien de mogelijkheden voor buitensporten steeds meer toenemen en mensen graag zullen willen compenseren voor de uren die ze thuis hebben gezeten, kan het sporten in de openbare ruimte vanaf juni 2020 weer gaan stijgen. Naar verwachting zullen de verkopen van vignetten en penningen daarmee weer gaan toenemen, als deze al afgenomen waren.

⁶ KPMG (2019). [Brancherapport Sport](#). Amstelveen: KPMG.

De investeringen vanuit fondsen en stichtingen zijn mogelijk kort na het afkondigen van de coronamaatregelen tijdelijk stopgezet. Het is echter niet de verwachting dat dit voor een langere tijd zal doorzetten. Kortom, binnen de ongeorganiseerde sport blijven naar verwachting de financiële stromen grotendeels intact. Als ze al tijdelijk afnemen zullen ze naar verwachting weer aantrekken tot het oude niveau of zelfs verder toenemen.

